

หลักนิติบัญญัติและตุลาการในพระไตรปิฎก Legislative and Judicial Principles in the Tipitaka

สุพัตตา รูปเลิศ / Suphatta Ruploet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

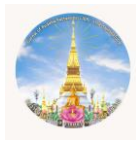
*Corresponding Author E-mail: Suphatta07102547@gmail.com

(Received: 29 December 2024, Revised: 22 February 2025, Accepted: 27 February 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักนิติบัญญัติและตุลาการที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นแหล่งอ้างอิงทางศาสนาและกฎหมายสำคัญของพุทธศาสนา พระไตรปิฎกไม่เพียงแต่เป็นคู่มือทางศาสนาที่แสดงถึงหลักธรรมและการปฏิบัติในชีวิตประจำวันของพุทธศาสนิกชน แต่ยังแฝงไปด้วยหลักการที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งระเบียบทางสังคม การพิพากษา และการบังคับใช้กฎหมายในชุมชนสงฆ์ บทความนี้เริ่มต้นด้วยการสำรวจโครงสร้างและเนื้อหาของพระไตรปิฎก โดยเน้นที่หมวดหมู่และข้อความที่เกี่ยวข้องกับหลักการทางนิติบัญญัติ เช่น วินัยปิฎกที่กล่าวถึงกฎเกณฑ์การจัดการทางพระวินัย รวมถึงกระบวนการสอบสวนและการพิพากษาที่ปรากฏในตัวบทของพระไตรปิฎก นอกจากนี้ บทความยังพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการเหล่านี้กับการสร้างความยุติธรรมในสังคม โดยเปรียบเทียบกับหลักนิติธรรมในสังคมปัจจุบัน เพื่อให้เห็นถึงความเป็นมาของกระบวนการนิติบัญญัติและตุลาการในบริบททางศาสนา การศึกษาพบว่าหลักการเหล่านี้มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อนในการประยุกต์ใช้เพื่อคงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของชุมชนสงฆ์ อีกทั้งยังมีอิทธิพลในการสร้างมาตรฐานทางจริยธรรมที่ยังคงสะท้อนในสังคมปัจจุบัน บทความนี้สรุปว่าการศึกษาลักษณะนิติบัญญัติและตุลาการในพระไตรปิฎกไม่เพียงแต่ทำให้เราเข้าใจถึงกระบวนการและวิธีการในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมสงฆ์ในอดีต แต่ยังช่วยให้เราเห็นถึงคุณค่าของหลักการเหล่านี้ที่ยังคงเป็นประโยชน์ในด้านการสร้างความยุติธรรมและระเบียบในสังคมสมัยใหม่

คำสำคัญ : นิติบัญญัติ, ตุลาการ, พระไตรปิฎก

Abstract

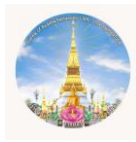
This article aims to analyze and synthesize the legislative and judicial principles found in the Tipitaka, which serves as a significant religious and legal reference in Buddhism. The Tipitaka is not only a religious guide outlining the principles and daily practices for Buddhists, but it also contains principles related to the establishment of social order, adjudication, and law enforcement within the monastic community. The article begins by exploring the structure and content of the Tipitaka, focusing on the categories and texts relevant to legislative principles, such as the Vinaya Pitaka, which addresses regulations concerning monastic discipline, including the investigation and adjudication processes found within its texts. Additionally, the article examines the relationship between these principles and the establishment of justice in society by comparing them to the rule of law in contemporary society. This comparison aims to illustrate the historical background of legislative and judicial processes within a religious context. The study finds that these principles are complex and nuanced in their application to maintain the harmony of the monastic community and continue to influence ethical standards that are still reflected in modern society. The article concludes that the study of legislative and judicial principles in the Tipitaka not only helps us understand the processes and methods used to address issues within the monastic society in the past but also highlights the value of these principles, which remain beneficial for promoting justice and order in modern society.

Keywords: Legislation, Judiciary, Tipitaka

บทนำ

หลักนิติบัญญัติและตุลาการในพระไตรปิฎกมีบทบาทสำคัญทั้งในเชิงศาสนาและการจัดระเบียบสังคมในยุคโบราณ โดยมุ่งเน้นการสร้างความสะดวก ความเป็นธรรม และความเมตตาผ่านการบัญญัติกฎหมายทางวินัยและจริยธรรมหลักการเหล่านี้สะท้อนถึงแนวทางของพระพุทธศาสนาในการใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือสร้างความสมานฉันท์ในสังคม (พระมหาสมบัติ ธรรมสาโร, 2562)

อย่างไรก็ตามการปรับใช้หลักนิติบัญญัติในบริบทของสังคมปัจจุบันเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การตีความที่แตกต่างกันและการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและกฎหมายในยุคใหม่ (Kulsuwan, 2021) ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งสำรวจบทบาทและคุณค่าของหลักนิติบัญญัติในพระไตรปิฎก

พร้อมทั้งวิเคราะห์แนวทางการปรับใช้ที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและระบบยุติธรรมในปัจจุบัน

โดยสรุป หลักการและเหตุผลของหลักนิติบัญญัติและตุลาการในพระไตรปิฎกคือการสร้างกรอบการดำเนินชีวิตที่ยึดถือธรรม เพื่อให้เกิดความสงบสุขและความสามัคคีในสังคม ด้วยการใช้หลักธรรมที่มุ่งเน้นการปฏิบัติและการตัดสินใจอย่างเป็นธรรม ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจในหลักธรรมและการปฏิบัติของพระพุทธศาสนา (ธนาคม บรรเทากุล, 2562)

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

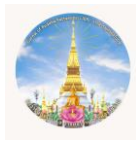
พระไตรปิฎกถือเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ที่รวบรวมหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นหมวดหมู่เพื่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม พระไตรปิฎกแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่

1. พระวินัยปิฎก ว่าด้วยกฎระเบียบและข้อปฏิบัติของพระสงฆ์ เช่น สิกขาบทและขนบธรรมเนียมที่ช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยของคณะสงฆ์
2. พระสุตตันตปิฎก รวมพระสูตรและธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าแสดงแก่บุคคลต่าง ๆ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมคำสอนเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างเป็นธรรม
3. พระอภิธรรมปิฎก ว่าด้วยการอธิบายหลักธรรมในเชิงปรัชญาและวิเคราะห์จิต ซึ่งช่วยให้เข้าใจธรรมะในเชิงลึก

นอกจากนี้พระไตรปิฎกยังสะท้อนถึงเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาคือการบรรลุนิพพานหรือการหลุดพ้นจากทุกข์โดยใช้หลักธรรมที่นำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ว่า "ธรรมะในพระพุทธศาสนามีผลในทางปฏิบัติจริง ตั้งแต่ชีวิตปัจจุบัน" (พระธรรมปิฎก, 2543)

การศึกษาพระไตรปิฎกไม่เพียงช่วยให้เข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้าเท่านั้นแต่ยังเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองและสังคมโดยส่งเสริมให้เกิดความเป็นธรรมและความสงบสุขผ่านการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน

คำว่า พระพุทธศาสน์ สามารถแยกออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ พระ ซึ่งมาจากคำว่า วร หมายถึงสิ่งที่ประเสริฐและดีเลิศ พุทธะ หมายถึง ผู้รู้ ผู้ตื่น และผู้เบิกบาน อันหมายถึงพระพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้หรือริสสืออย่างถ่องแท้ ส่วน ศาสน์ หมายถึงความรู้หรือองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษา ค้นคว้า และประสบการณ์ เมื่อนำทั้งหมดมารวมกัน จึงได้ความหมายว่า "องค์แห่งความรู้ของผู้รู้ ผู้ตื่น และผู้เบิกบานอย่างประเสริฐ (จันทน์ อติวิฒนสิทธิ์, 2548) ในบรรดาองค์ความรู้ทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) คำสอนที่ทรงค้นพบใหม่ หมายถึง ความรู้และหลักธรรมที่ยังไม่เคยมีมาก่อน เช่น อริยสัจและปฏิจจสมุปบาท 2) คำสอนที่ทรงปฏิรูประบจากลัทธิหรือศาสนาอื่นๆ เช่น การทำบุญที่เน้นคุณธรรมและความบริสุทธิ์ของผู้ให้และผู้รับ ซึ่งแตกต่างจากค่านิยมเดิมที่เชื่อว่าการทำบุญต้องทำเฉพาะกับพราหมณ์ 3) คำสอนที่ทรงปฏิวัติแนวคิดที่ขัดแย้งกับศาสนาเดิม เช่น การฆ่าสัตว์เพื่อบูชาบุญ พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่าการกระทำนี้

เป็นบาป ซึ่งเป็นการปฏิเสธหลักคิดเก่าที่ว่าเป็นสิ่งดีงาม ทั้งหมดนี้เป็นการแสดงถึงความลึกซึ้งและความสมบูรณ์ขององค์ความรู้ในพระพุทธศาสนา (บุญมี แท่นแก้ว, 2540)

พระพุทธศาสนามีเป้าหมายสูงสุดคือการบรรลุนิพพาน ซึ่งหมายถึงการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด การเข้าถึงความดับทุกข์โดยสิ้นเชิง และบรรลุถึงความสุขอันสูงสุด ทางพระพุทธศาสนาจึงได้กำหนดประโยชน์หรือหัตถะที่เป็นเป้าหมายสำคัญและเป้าหมายรองเอาไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและเป็นเป้าหมายที่มนุษย์มุ่งหวังไว้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ทิฏฐิธัมมิกัตถะ คือ ประโยชน์เฉพาะหน้าที่สามารถสัมผัสได้ในปัจจุบัน 2) สัมปรายิกัตถะ คือ ประโยชน์เชิงนามธรรมที่รู้สึกได้ เช่น ความอึดใจและความภาคภูมิใจ และ 3) ปรมัตถะ คือ ประโยชน์สูงสุด หรือความสุขที่ปราศจากความทุกข์และไม่หวั่นไหวต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก (พระธรรมปิฎก, 2541)ระดับ ดังนี้

1) ทิฏฐิธัมมิกัตถะ คือประโยชน์เฉพาะหน้าที่สามารถถูกต้องสัมผัสได้ หรือจุดหมายที่เห็นภาพได้ในปัจจุบัน เช่น มีสุขภาพอนามัยที่ดี, มีอาชีพการงาน, มีเงินจ่าย, มีสถานภาพที่ดี, มีครอบครัวที่อบอุ่นเป็นอาทิ

2) สัมปรายิกัตถะ คือประโยชน์ที่เป็นลักษณะนามธรรม ที่สามารถรู้สึกสัมผัสได้ ถึงจุดหมายที่ตาของมนุษย์ไม่สามารถมองเห็นได้ เช่น ความรู้สึกอบอุ่นซาบซึ้งใจ ความรู้สึกภาคภูมิใจ, ความรู้สึกอึดใจ, ความรู้สึกจะเราก็มั่นใจ, ความรู้สึกอยากรู้และมั่นใจ เป็นอาทิ

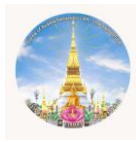
3) ปรมัตถะ คือประโยชน์อย่างประเสริฐ ประโยชน์สูงสุด หรือประโยชน์อย่างยิ่ง ที่ไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม 8 ประการ ไม่มีผิติดหวัง-เศร้าสร้อยสอย-น้อยใจ, มีความโปร่งสงบสบายใจและเป็นอยู่ด้วยพุทธปัญญาเป็นอาทิ (คุณ โทจันทร์, 2545)

สรุปได้ว่า พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก คือ พระวินัยปิฎก ว่าด้วยกฎระเบียบและข้อปฏิบัติสำหรับพระสงฆ์, พระสุตตันตปิฎก ที่รวบรวมคำสอนและธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า และ พระอภิธรรมปิฎก ซึ่งอธิบายหลักธรรมในเชิงปรัชญาและวิเคราะห์จิต พระไตรปิฎกจึงเป็นแนวทางในการศึกษาและปฏิบัติธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา

ความหมายของพระไตรปิฎก

พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนาที่บรรจุหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งประกอบด้วยสามส่วนหลัก ได้แก่ พระวินัยปิฎก สุตตันตปิฎก และอภิธรรมปิฎก พระวินัยปิฎกกล่าวถึงกฎระเบียบและข้อบังคับที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เพื่อควบคุมการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ สุตตันตปิฎกครอบคลุมคำสอนและการแสดงธรรมของพระพุทธเจ้า ส่วนอภิธรรมปิฎกกล่าวถึงธรรมชาติของจิตและเจตสิก (เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2543: 4). พระไตรปิฎกถูกสังคายนาหลายครั้งหลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพาน โดยคณะสงฆ์ตั้งใจรวบรวมและจัดเก็บไว้เป็นหมวดหมู่เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติร่วมกัน

ในเชิงสถานการณ์ปัจจุบัน การตีความหลักนิติบัญญัติและตุลาการในพระไตรปิฎกยังคงเป็นเรื่องท้าทาย เนื่องจากการปรับใช้หลักธรรมเหล่านี้ให้เข้ากับบริบทสมัยใหม่จำเป็นต้องพิจารณาทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม หลักธรรมเดิมที่ถูกใช้ในการจัดการปัญหาสังคมในสมัยโบราณอาจไม่สอดคล้องกับ

ความท้าทายของสังคมปัจจุบัน ดังนั้น จึงต้องมีการปรับปรุงแนวทางในการประยุกต์ใช้เพื่อสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและยั่งยืน (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

เสถียรพงษ์ วรรณปก ได้ระบุการทำสังคายนาในส่วนของฝ่ายเถรวาทเอาไว้ 5 ครั้ง แล้วครั้งที่ 5 นี้เอง ที่มีหลักฐานเป็นการจารึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพราะก่อนหน้านี้ใช้วิธีการท่องจำจากปากต่อปาก ประกอบด้วย (เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2543)

ครั้งที่ 1 หลังจากพระพุทธเจ้าทรงปรินิพพานไปแล้ว 3 เดือน สาเหตุเนื่องจากพระภิกษุผู้บวชตอนแก่ชื่อว่า สุภททะ ได้กล่าวดูหมิ่นพระธรรมวินัย พระมหากัสสปะเกรง ว่าพระธรรมวินัยจะเสื่อมสูญ จึงเรียกประชุมพระสงฆ์ 500 รูป ทำสังคายนา ณ ถ้ำสัตตบรรณคูหา ข้ามเขารบรพต ใกล้กรุงราชพฤกษ์ ในคราวนี้พร้อมมหากัสสปะเป็นประธานในการ

ครั้งที่ 2 หลังจากพระพุทธเจ้าทรงปรินิพพานไปแล้ว 100 ปี สาเหตุมาจากพระภิกษุวัชชีบุตรกลุ่มหนึ่งได้ปฏิบัติย่อยพระธรรมวินัย 10 ประการ เช่น เก็บเกลือไว้ในเขาสามารถนำมาสะสมอาหารไว้สำหรับฉันเลยจับได้ตลอดไป เมื่อตะวันสายเกินเที่ยงวันไปแล้วประมาณสององคุลีฉันอาหารได้ รับเงินและทองได้ พระเถระผู้ใหญ่ร่วมมือกันจัดทำสังคายนาครั้งนี้ 8 รูปคือ พระสัพพกามี พระสาฬหะ พระขุชโสภิตะ พระสมณะ พระเวระ พระสัมภุตสาณวาสี พระยสกากันทบุตร และพระสมณะ

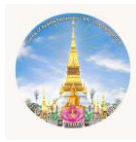
ครั้งที่ 3 หลังจากพระพุทธเจ้าทรงปรินิพพานไปแล้ว 235 ปี สาเหตุเนื่องจากเดียรฉัตรปลอมบวชในพระพุทธศาสนามากขึ้น แสดงพระธรรมวินัยผิดเพี้ยนไปจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระเป็นประธาน และมีพระสงฆ์จำนวน 1,000 รูป ณ โอศการาม เมืองปาตลีบุตร เพื่อชำระพระธรรมวินัยและกำจัดเดียรฉัตรออกไป โดยได้รับความอุปถัมภ์จากพระเจ้าอโศกมหาราช ใช้ระยะเวลาในการทำสังคายนาถึง 9 เดือน

ครั้งที่ 4 หลังจากพระพุทธเจ้าทรงปรินิพพานไปแล้ว 238 ปี พระมหินทเถระ ได้ประดิษฐานพระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา โดยมีพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ เป็นผู้อุปถัมภ์

สรุปได้ว่า พระไตรปิฎกหมายถึงคัมภีร์สำคัญในพระพุทธศาสนาที่รวบรวมคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก คือ พระวินัยปิฎก (กฎระเบียบและข้อบังคับของสงฆ์), พระสุตตันตปิฎก (คำสอนและหลักธรรมต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้), และ พระอภิธรรมปิฎก (หลักปรัชญาและวิเคราะห์ธรรมละเอียด) เป็นแหล่งอ้างอิงหลักในการศึกษาพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางธรรม

องค์ประกอบของพระไตรปิฎก

พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา คำว่า “ไตรปิฎก” ตามรูปศัพท์ภาษาบาลีว่า “ติปิฎก” หรือ “เตปิฎก” ความหมายของพระไตรปิฎกมีสองนัย คือ ปิฎก หมายถึง คัมภีร์ หรือตำรา ดังบาลีว่า มาปิฎกสมปทานน แปลว่า “อย่าเชื่อโดยการอ้างตำรา”

ปิฎก หมายถึง ภาชนะ (เช่น ตะกร้า) ดังประโยคบาลีว่า อถ บุริโส อาคจเณยย กุททลปิฎกมาทาย แปลว่า "ครั้งนั้น บุรุษคนหนึ่งถือจอบและตะกร้าเดินมา"

ดังนั้น คำว่า “พระไตรปิฎก” ในที่นี้จึงหมายถึง ตำราที่บันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้า (และพระสาวกองค์สำคัญ) ไว้เป็นหมวดหมู่ จัดตั้งภาชนะที่รองรับสิ่งของต่างๆ ให้เป็นระเบียบสวยงาม พระไตรปิฎกประกอบด้วยความสำคัญตามคัมภีร์ 3 ปิฎก คือ

1) พระวินัยปิฎก ว่าด้วยวินัย หรือข้อปฏิบัติเกี่ยวกับความประพฤติความเป็นอยู่ ของธรรมเนียม ในการดำเนินการต่างๆ ของพระภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์

2) พระสุตตันตปิฎก ว่าด้วยเรื่องพระสูตร หรือการเทศนาที่ตรัสแก่บุคคลต่างๆ ในเวลาและสถานที่ต่างกัน

3) พระอภิธรรมปิฎก ว่าด้วยหลักธรรมต่างๆ ที่อธิบายในเรื่องวิชาการล้วนๆ ไม่เกี่ยวกับบุคคล โดยสถานการณ์ ส่วนมากเป็นคำสอนด้านจิตวิทยาและอภิปรัชญาในพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า พระไตรปิฎกประกอบด้วยสามส่วนหลัก ได้แก่ พระวินัยปิฎก ซึ่งเป็นหลักคำสอนเกี่ยวกับกฎระเบียบ และการปฏิบัติตนของพระสงฆ์, พระสุตตันตปิฎก ที่รวมพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าและเรื่องราวต่างๆ ที่สอนประชาชน และ พระอภิธรรมปิฎก ซึ่งเป็นการอธิบายหลักธรรมในเชิงลึกด้านจิตวิทยาและปรัชญา ทั้งสามส่วนนี้รวมกันเป็นแนวทางที่ใช้ในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติธรรมตามพุทธศาสนา

ความสำคัญและคุณค่าของพระไตรปิฎก

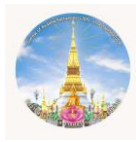
พระไตรปิฎกเป็นความสำคัญและคุณค่าสำหรับหลายประการ ดังนี้พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ ดังนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543)

1.พระไตรปิฎกเป็นที่รวบรวมพระพุทธพจน์ พระไตรปิฎกเป็นแหล่งที่บันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้าที่พระองค์ตรัสไว้ด้วยพระองค์เอง เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ช่วยให้พุทธศาสนิกชนในยุคปัจจุบันสามารถศึกษา และปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้อง

2.พระไตรปิฎกเป็นศาสดาแทนพระพุทธเจ้า พระไตรปิฎกเป็นที่บรรจุพระธรรมวินัยซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งให้เป็นศาสดาแทนพระองค์ ทำให้ผู้คนสามารถเข้าใจคำสอนและพระดำรัสของพระพุทธเจ้าได้ผ่านพระไตรปิฎก

3.พระไตรปิฎกเป็นแหล่งต้นกำเนิดคำสอนในพระพุทธศาสนา คำสอนต่าง ๆ ที่อาจารย์และนักปราชญ์นำมาถ่ายทอดในพระพุทธศาสนาล้วนมีรากฐานมาจากพระไตรปิฎกซึ่งเป็นแหล่งความรู้แม่บทที่ครบถ้วนสมบูรณ์

4.พระไตรปิฎกเป็นมาตรฐานหลักฐานในพระพุทธศาสนา พระไตรปิฎกเป็นมาตรฐานสูงสุดที่ใช้ในการอ้างอิงและยืนยันคำสอนในพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นหลักฐานที่เชื่อถือได้และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง

5.พระไตรปิฎกเป็นเครื่องมือตรวจสอบคำสอน คำสอนใด ๆ ที่จะถือว่าเป็นคำสอนในพระพุทธศาสนา ต้องสอดคล้องกับพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎก แม้แต่เนื้อหาในพระไตรปิฎกเอง หากเกิดความสงสัยยังสามารถตรวจสอบด้วยหลักธรรมทั่วไปในพระไตรปิฎก

สรุปได้ว่า พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนา รวบรวมคำสอนและหลักธรรมไว้อย่างครบถ้วนในสามส่วน ได้แก่ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก และอภิธรรมปิฎก มีบทบาทสำคัญในการเป็นแนวทางชีวิต การศึกษา และการปฏิบัติธรรม ช่วยเสริมสร้างสันติสุขและความสามัคคีในสังคม

หลักนิติบัญญัติในพระไตรปิฎก

สถาบันนิติบัญญัติก็คือรัฐสภาหน้าที่ของรัฐสภาอย่างหนึ่งก็คือการตราพระราชบัญญัติ วิธีประชุมกันพิจารณาพระราชบัญญัติที่สมาชิกหรือรัฐบาลเสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภา ให้ เสียงส่วนใหญ่เป็นมติชี้ขาด การตราพระราชบัญญัตินี้ถ้าเปรียบเทียบกับวิธีการในพระพุทธศาสนา เทียบได้กับการบัญญัติพระวินัยซึ่งใช้เป็นหลักปฏิบัติของพระภิกษุ พระวินัยเป็นพระพุทธบัญญัติ ทั้งหมด การบัญญัติพระวินัยเป็นภาระหน้าที่ของพระพุทธเจ้าโดยเฉพาะ ไม่ใช่เป็นภารกิจของคณะ สงฆ์ คณะสงฆ์คือกลุ่มพระภิกษุที่ประชุมกันทำกิจตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไปก็คือ พระภิกษุแต่ละรูปก็คือ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามพระวินัยซึ่งเป็นพุทธบัญญัติ เพราะฉะนั้นสถาบันนิติบัญญัติหรือสถาบันที่มีลักษณะและหน้าที่อย่างสถาบันที่มีอยู่ในระบอบการปกครองของทางโลกจึงไม่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา

การตราพระราชบัญญัติหรือการออกกฎหมายของสภานิติบัญญัติอาจกล่าวโดยสรุปมี 2 ลักษณะ คือ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2528)

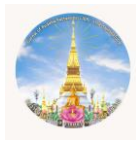
1. การตราพระราชบัญญัติ เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำผิดซ้ำอีก ในกรณีการตรา พระราชบัญญัตินี้มีขึ้นหลังจากกระทำความผิดอันยังความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่ผู้อื่นหรือแก่ส่วนรวม เกิดขึ้นแล้ว กล่าวสั้นๆ ก็คือการออกกฎหมายมีขึ้นหลังจากเกิดเหตุการณ์อันทำให้เกิดความเสียหาย ขึ้นแล้ว

2. หลักนิติบัญญัติในพระไตรปิฎกเป็นรากฐานสำคัญของการกำหนดกฎเกณฑ์และข้อปฏิบัติในคณะสงฆ์ โดยพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นเพื่อสร้างความสงบเรียบร้อย ความบริสุทธิ์ในจริยธรรม และความมั่นคงของชุมชนสงฆ์ หลักการเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการเน้นความโปร่งใสและความยุติธรรมในกระบวนการจัดระเบียบสังคม

พระพุทธบัญญัติแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

- 1.พระพุทธบัญญัติ เป็นข้อกำหนดที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้น เช่น ปาราชิก (ความผิดร้ายแรงที่ทำให้พ้นจากความเป็นพระภิกษุ) และสังฆาทิเสส (ความผิดที่ต้องอาศัยการชำระในที่ประชุมสงฆ์) ซึ่งช่วยรักษามาตรฐานจริยธรรมของพระสงฆ์

- 2.ขนบธรรมเนียม เป็นกฎระเบียบที่เน้นการรักษาความเหมาะสมในพฤติกรรม เช่น อภิสมาจาร (มารยาทที่เหมาะสมสำหรับพระภิกษุ)

เมื่อเปรียบเทียบกับหลักนิติบัญญัติในสังคมปัจจุบัน การบัญญัติพระวินัยมีลักษณะคล้ายกับการตรากฎหมาย เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว โดยมีขั้นตอนที่ชัดเจน เช่น การไต่สวน การตรวจสอบ และการตัดสิน อย่างไรก็ตาม หลักนิติบัญญัติในพระไตรปิฎกเน้นการส่งเสริมความบริสุทธิ์และการขัดเกลادنองมากกว่าการลงโทษ เพื่อป้องกันปัญหาเพียงอย่างเดียว

นอกจากนี้การประยุกต์ใช้หลักนิติบัญญัติในพระไตรปิฎกกับสังคมปัจจุบันยังสามารถนำไปใช้ในการสร้างระบบที่โปร่งใสและยุติธรรม เช่น การใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยความเมตตาซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า หลักนิติบัญญัติในพระไตรปิฎกคือการวางกรอบกฎเกณฑ์เพื่อควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคมให้เป็นไปตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยเน้นการสร้าง ความยุติธรรม ความเมตตา และความรับผิดชอบต่อกัน การบังคับใช้กฎหมายเหล่านี้มุ่งหวังให้เกิดความสงบสุขและความสามัคคีในสังคม ผ่านการตัดสินและการลงโทษที่มีความยุติธรรมและโปร่งใส

หลักนิติบัญญัติและตุลาการเปรียบเทียบกับหลักประชาธิปไตย

การเปรียบเทียบหลักนิติบัญญัติและตุลาการในพระไตรปิฎกกับประชาธิปไตย

หลักนิติบัญญัติและตุลาการในพระไตรปิฎกมีรากฐานอยู่บนธรรมะที่เน้นความยุติธรรม ความเมตตา และความโปร่งใส ขณะที่ประชาธิปไตยมีรากฐานอยู่บนเสรีภาพ ความเสมอภาค และสิทธิของประชาชน โดยทั้งสองระบบมีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันในประเด็นสำคัญดังนี้

1. อำนาจนิติบัญญัติ ในพระพุทธศาสนา การบัญญัติพระวินัยเป็นหน้าที่เฉพาะของพระพุทธเจ้า โดยอาศัยการตัดสินใจตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว เช่น การบัญญัติสิกขาบทเพื่อแก้ไขความผิดพลาดในคณะสงฆ์

ในประชาธิปไตย การออกกฎหมายเป็นหน้าที่ของรัฐสภา ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนที่ประชาชนเลือกตั้ง การพิจารณาร่างกฎหมายมักผ่านการโหวตจากเสียงส่วนใหญ่ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2541)

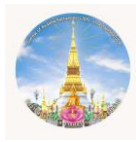
2. อำนาจบริหาร พระพุทธศาสนาเน้นการบริหารร่วมกันในคณะสงฆ์ โดยใช้การประชุมและมติเอกฉันท์ เช่น การกำหนดเขตสีมาหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ในประชาธิปไตย อำนาจบริหารอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐบาลที่ได้รับมอบหมายจากประชาชน ผ่านการเลือกตั้งและการกำหนดนโยบาย

3. อำนาจตุลาการ ในพระพุทธศาสนา การตัดสินข้อขัดแย้งหรือกรณีใช้หลักธรรม เช่น สัมมุขานินัย (การไต่สวนโดยตรง) และการปรึกษาในที่ประชุมสงฆ์

ในประชาธิปไตย กระบวนการตุลาการใช้ระบบศาลและกฎหมายที่กำหนดโทษชัดเจน โดยมุ่งเน้นการป้องกันและรักษาความสงบสุขของสังคม

ความแตกต่างเชิงโครงสร้าง

พระไตรปิฎกให้ความสำคัญกับการรักษาความบริสุทธิ์ของพระธรรมวินัยและการขัดเกลادنอง ขณะที่ประชาธิปไตยมุ่งเน้นการสร้าง ความเท่าเทียมและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการ

ตัดสินใจ

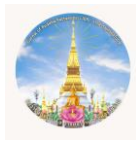
ข้อเสนอเพื่อการประยุกต์ใช้

การผสมผสานหลักนิติบัญญัติในพระไตรปิฎกกับแนวคิดประชาธิปไตยอาจนำไปสู่การสร้างระบบกฎหมาย ที่โปร่งใสและมีจริยธรรม เช่น การออกกฎหมายที่คำนึงถึงความเมตตาและประโยชน์ส่วนรวม หรือ การส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งในสังคมผ่านกระบวนการที่ยุติธรรมและเที่ยงธรรม การเปรียบเทียบลักษณะการปกครองของฝ่ายอาณาจักรกับฝ่ายพุทธจักรซึ่งมีรูปแบบตามระบอบของประชาธิปไตย 3 สถาบันหลัก คือ

1. สถาบันนิติบัญญัติ ก็คือรัฐสภาที่มีหน้าที่คือตราพระราชบัญญัติโดยวิธีประชุมกัน พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือรัฐบาลเสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภา ใช้ระบบเสียงส่วนใหญ่เป็นมติในการชี้ขาด พระวินัยเป็นพุทธบัญญัติทั้งหมด ส่วนคณะสงฆ์ไม่มีอำนาจ ในการบัญญัติ เพียงแต่มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามพระวินัยหรือพุทธบัญญัติการตราพระราชบัญญัติหรือออกกฎหมายของสถาบันนิติบัญญัติมี 2 ลักษณะ คือ

ก. การตราพระราชบัญญัติเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดซ้ำอีกคือเมื่อมี เหตุการณ์เกิดขึ้นแล้วจึงออกกฎหมาย

ข. การตราพระราชบัญญัติเพื่อป้องกันล่วงหน้า คือเหตุการณ์ที่จะก่อความเสียหายยังไม่เกิดขึ้น แต่คาดว่าจะเกิดขึ้นจึงออกกฎหมายไว้ล่วงหน้า กฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลักหรือกฎหมายสูงสุดของการปกครองในทางโลก ส่วน พระวินัยในพระปาฏิโมกข์เป็นหลักในการปกครองคณะสงฆ์ พระวินัยแต่ละสิกขาบทมีบทบัญญัติระบุโทษแก่ผู้ละเมิดไว้ แต่กฎหมายรัฐธรรมนูญ ไม่มีบทบัญญัติระบุโทษควบคู่ไปด้วย แต่ไม่ระบุโทษแก่ผู้ละเมิดไว้ในกฎหมายอื่นที่ออกตามความในกฎหมายรัฐธรรมนูญ จึงมีส่วนคล้ายประมวลกฎหมาย มากกว่า การแบ่งกฎหมายทางโลกแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ กฎหมายเอกชน กฎหมายมหาชน แต่พระวินัยจะมีลักษณะของกฎหมายเอกชน และกฎหมายมหาชนรวมกันอยู่ อาบัติปาราชิกถ้าเป็นกฎหมายทางโลกจัดว่าเป็นความผิดทางอาญา ซึ่งละเมิดย่อมมี บทบัญญัติลงโทษตามควรแก่กรณี แต่พุทธบัญญัติทรงปรับอาบัติปาราชิกก็คือการขาดจากความเป็น ภิกษุซึ่งจะเข้ามาบวชอีกมิได้ ซึ่งเท่ากับโทษประหารชีวิตนั่นเอง ส่วนเจตนารมณ์ในการบัญญัติ กฎหมายและพระวินัย เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายคือเพื่อเป็นหลักการปกครองประเทศ หรือ บริหารสังคมให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบและมีความสุขตลอดจนเพื่อให้สังคมเจริญรุ่งเรืองและ ก้าวหน้าไปได้อย่างไม่ติดขัด อันจะอำนวยให้ปัจเจกบุคคลสามารถดำรงและดำเนินชีวิตได้ตามปกติ และอย่างมีความสุขตามควรแก่อัตภาพ จุดประสงค์ที่ทรงบัญญัติพระวินัยคือ 1) เพื่อป้องกันมิให้เป็นคนเหี้ยมโหด 2) เพื่อป้องกันมิให้เป็นคนลวงโลกเลื่องชีพ 3) เพื่อป้องกันมิให้เป็นคนดुरาย 4) เพื่อป้องกันมิให้เป็นคนประพฤติเลวทราม 5) เพื่อป้องกันมิให้เป็นคนประพฤติเสียหาย 6) เพื่อป้องกันมิให้เป็นคนเล่นชุกชุน 7) เพื่อคล้อยตามความนิยมในครั้งนั้น 8) เพื่อให้เป็นธรรมเนียมของภิกษุสำหรับเจตนารมณ์ของการบัญญัติพระวินัยก็คือ 1) เพื่อความรับว่าดีงามที่เป็นไปโดยความเห็นชอบร่วมกันของสงฆ์ 2) เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์

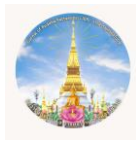
3) เพื่อกำราบคนหน้าด้านไม่รู้จักอาย 4) เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลอันดีงาม 5) เพื่อปิดกั้นความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในปัจจุบัน 6) เพื่อบำบัดความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อน อันจะบังเกิดในอนาคต 7) เพื่อความเสมอไมของคนที่ยังไม่เสมอไม 8) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของคนที่เลื่อมใสแล้ว 9) เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม 10) เพื่อส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อย สนับสนุนวินัยให้หนักแน่น (พุทธบัญญัติ ที่มาในพระปาฏิโมกข์ คือศีล 227 ข้อ ส่วนที่มานอกพระปาฏิโมกข์เรียกว่าภิกษมาจาร หรือ กิริยามารยาทที่ควรประพฤติ) ส่วนการรักษากฎหมายกับการรักษาพระวินัย คือการละเมิด การ ละเมิดกฎหมายมีอยู่ 2 ลักษณะคือ ละเมิดเพราะไม่รู้และละเมิดทั้งๆ ที่รู้ การละเมิดพระวินัย มีอยู่ 2 ลักษณะคือ ละเมิดเพราะเจตนาและละเมิดโดยไม่เจตนา ในอังคุตตรนิกายพระพุทธเจ้าทรงแสดงวัตถุประสงค์ของการบัญญัติสิกขาบท เพิ่มอีก 2 ข้อคือ เพื่อเอื้ออนุเคราะห์แก่คฤหัสถ์ทั้งหลาย และเพื่อตัดรอนฝักฝ่ายของภิกษุผู้มี ความปรารถนาชั่ว ร้าย

จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์เหล่านี้แสดงถึงเจตนารมณ์ที่เน้นความดีงามและประโยชน์สุข ของสังคมเป็นอย่างมาก และบรรดาบทบัญญัติทั้งหลายในวินัยนั้น เรื่องที่ยืนยันถึงการให้ความสำคัญ แก่ส่วนรวมได้ดีที่สุดอย่างหนึ่ง ก็คือบทบัญญัติเกี่ยวกับสังฆกรรมต่างๆ อันได้แก่ การดำเนินกิจการ ของสงฆ์โดยการร่วมกันคิด ร่วมกันพิจารณาของภิกษุทั้งหลายผู้เป็นสมาชิก แต่สังฆกรรมทั้งหลายจะ เป็นไปได้ด้วยดีก็เพราะสงฆ์มีความสามัคคี ไม่แตกแยก ข้อนี้จึงเป็นเหตุผลหลักอย่างหนึ่งที่ทำให้ พระพุทธเจ้าทรงย้ำความสำคัญของสังฆเภท และสังฆสามัคคี พุทธบัญญัติต่างๆ ก็ล้วนเป็นการ แสดงออกถึงเจตนารมณ์ที่เกี่ยวกับประโยชน์สุขและความดีงามของสงฆ์และสังคมทั้งสิ้น ส่วนขั้นตอนในการบัญญัติพระวินัยนั้น เนื่องจากสิกขาบททั้งหลาย พระผู้มีพระภาคมิได้ ทรงบัญญัติไว้ล่วงหน้า เมื่อเกิดเรื่องมัวหมองไม่ดียิ่งขึ้นภายในคณะสงฆ์ พระพุทธองค์จึงจะทรงบัญญัติขึ้น ดังนั้น ทุกสิกขาบทจะมีลำดับขั้นตอนดังนี้

- 1) เมื่อมีเพื่อนภิกษุหรือชาวบ้านตำหนิ ประณามภิกษุผู้เป็นต้นเหตุนั้น
- 2) เมื่อภิกษุอื่นประพฤติดังามทราบเรื่องแล้วกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ
- 3) พระพุทธองค์รับสั่งให้ประชุมสงฆ์ แล้วตรัสถามภิกษุผู้เป็นต้นเหตุให้รับตามจริง
- 4) ทรงตำหนิแล้วชี้โทษแห่งการประพฤตินั้นแล้วตรัสอานิสงส์แห่งการสำรวม
- 5) ทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามมิให้ภิกษุทำอย่างนั้นอีก

ขั้นตอนในการบัญญัติพระวินัย หากเปรียบเทียบกับกฎหมายบ้านเมืองแล้ว เป็นขั้นตอน ในการลงโทษผู้กระทำความผิด ตั้งแต่กระบวนการดำเนินคดีความของตำรวจ เข้าสู่ศาลเพื่อสืบสวนโจทก์ จำเลย และพยานต่างๆ จากนั้นพระองค์จึงทรงตำหนิผู้กระทำความผิด รวมทั้งมีการกล่าวถึงอานิสงส์หรือ ข้อดีของการประพฤติดังามแล้ว จึงทรงบัญญัติสิกขาบทตามความผิดนั้นๆ เพียงแต่กระบวนการของศาล จะตัดสินโดยมีบทลงโทษกำหนดไว้ชัดเจนอยู่แล้ว

2. สถาบันบริหาร ระเบียบเริ่มแรกทรงจัดการบริหารด้วยพระองค์เอง และทรงมีพระ สารีบุตรอัครสาวกเบื้องขวา และพระมหาโมคคัลลานะอัครสาวกเบื้องซ้าย แบ่งเบาภาระระยะหลังทรง มอบความเป็นใหญ่

ให้กับคณะสงฆ์ในการทำสังฆกรรมต่างๆ เช่น พิธีอุปสมบท, การกำหนดเขตสีมา กฐิน ปาฏิโมกข์ เป็นต้น มติทางโลกเสียงข้างมาก แต่มติคณะสงฆ์ต้องเป็นเอกฉันท์แม้ภิกษุหักท้วง เพียง 1 รูปก็ต้องทบทวนมติใหม่ ทรัพย์สินของสงฆ์ ภิกษุอยู่อาวาสเดียวกันเป็นเจ้าของร่วมกัน ภิกษุ รูปใดรูปหนึ่งจะถือเอาทรัพย์สินเป็นส่วนตัวไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับการอนุมัติจากสงฆ์ สงฆ์มีความหมาย กว้าง ไม่มีลักษณะแน่นอนตายตัว เช่น ภิกษุในอาวาสหนึ่งประชุมกันทำกิจกรรม ก็เป็นกิจของสงฆ์ ถ้า มี 100 วัด สงฆ์ก็มี 100 กลุ่ม หรือคณะ (โบราณถือว่าหนึ่งอาวาสก็คือหนึ่งประเทศ หรือองค์กรหนึ่ง)

3. สถาบันตุลาการ กระบวนการตุลาการในระบอบการปกครองฝ่ายอาณาจักรเรียกว่า คดี ในทางพระวินัยเรียกว่า อธิกรณ์ คือ เรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจะต้องจัดต้องทำ ศาลยุติธรรมทำหน้าที่ วินิจฉัยและพิพากษาอรรถคดีให้สอดคล้องกับกฎหมาย สงฆ์ทำหน้าที่วินิจฉัยและพิพากษาอรรถคดีให้สอดคล้องกับพระวินัย การทำหน้าที่ของสงฆ์ในการเป็นสถาบันตุลาการเมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้น 4 ประการคือ

1) วิวาทาธิกรณ์ การวิวาทกันของภิกษุในเรื่องพระธรรมวินัยสงฆ์จะวินิจฉัยว่าฝ่ายไหนผิด ฝ่ายไหนถูก เช่น วิวาทกันว่าสิ่งนี้เป็นธรรมเป็นวินัย สิ่งนี้ไม่ใช่ธรรมไม่ใช่วินัย เป็นต้น ดังนั้น สงฆ์พึง ระวังด้วยสัมมุขาวินัย และเยภยยสิกขา

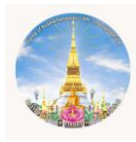
2) อนุวาทาธิกรณ์ การกล่าวโจทก์กันด้วยอาบัติ เช่น การฟ้องร้องกล่าวหาว่าภิกษุต้องอาบัติ ผู้วินิจฉัยพึงใช้หลักสัมมุขาวินัย สติวินัย อมูหวินัย และตัสสปาปิยสิกขา ข้อใดข้อหนึ่งเป็น เครื่องตัดสิน

3) อาปิตตาธิกรณ์ อาบัติที่ภิกษุต้องแล้ว (ได้ทำลงไปแล้ว) การปรับอาบัติ และการแก้ไข ตัวให้พ้นจากอาบัติ ด้วยวิธีปลงอาบัติ หรืออยู่กรรม เป็นต้น คณะผู้วินิจฉัยพึงใช้หลัก สัมมุขาวินัย ปญญาตกรณวินัย และติณวัตถการวินัย ข้อใดข้อหนึ่งเป็นเครื่องตัดสิน

4) กิจจาธิกรณ์ กิจที่เกิดขึ้นที่สงฆ์ต้องทำ ทั้งรับเข้าหมู่ เช่น พิธีอุปสมบท การลงโทษ เช่น นิคกรรม เป็นต้น กิจจาธิกรณ์นี้ สงฆ์พึงระวังด้วย สัมมุขาวินัย

นอกจากนั้นแล้วถ้าภิกษุรูปใดกระทำผิดพระพุทธองค์จะได้สวนหาความผิด แล้วจึงตัดสิน พิพากษา ถ้าหากสักขาบท (กฎหมาย) ใดไม่มีก็ทรงเรียกประชุมสงฆ์แล้วแจ้งเหตุที่เกิดขึ้นและปรับแก้สักขาบทนั้นใหม่ (ตรากฎหมายใหม่) การบัญญัติครั้งแรกเรียกว่ามูลบัญญัติหรือบัญญัติเดิม ส่วนข้อแก้ไขเพิ่มเติมเรียกว่าอนุบัญญัติ

สรุปได้ว่า หลักนิติบัญญัติและตุลาการในพระไตรปิฎกมีพื้นฐานอยู่บนหลักธรรมะที่เน้นความยุติธรรม ความเมตตา และความโปร่งใส ในขณะที่หลักประชาธิปไตยมีพื้นฐานอยู่บนความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทั้งสองหลักการมีเป้าหมายร่วมกันคือการสร้างสังคมที่มีความสงบสุขและเป็นธรรม แต่หลักนิติบัญญัติในพระไตรปิฎกเน้นการปฏิบัติตามธรรม ส่วนประชาธิปไตยเน้นสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการตัดสินใจร่วมกัน

บทสรุป

หลักนิติบัญญัติและตุลาการในพระไตรปิฎกเน้นการวางกรอบทางศีลธรรมและจริยธรรมโดยใช้หลักธรรมะเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน โดยมีเป้าหมายเพื่อรักษาความเป็นธรรมและสร้างสังคมที่มีความสงบสุข หลักการนี้ใช้ในบริบทของสังคมที่เชื่อในพุทธศาสนา ซึ่งเน้นการปฏิบัติที่บริสุทธิ์และการปฏิบัติตามธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยมีการสังคายนาเพื่อปรับปรุงและรักษาความบริสุทธิ์ของพระธรรมวินัย และเพื่อให้แน่ใจว่าการปฏิบัติตามหลักนิติบัญญัติและตุลาการนั้นคงไว้ซึ่งความยุติธรรมและโปร่งใส

เมื่อเปรียบเทียบกับหลักประชาธิปไตย ซึ่งมีรากฐานอยู่บนหลักการสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค หลักนิติบัญญัติในพระไตรปิฎกยังคงมีความสอดคล้องในด้านความเป็นธรรมและความโปร่งใส แต่ต่างกันในเรื่องวิธีการและเนื้อหา หลักประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการปกครอง ซึ่งเป็นการสร้างความชอบธรรมผ่านการแสดงออกและการมีส่วนร่วมของประชาชน ขณะที่หลักนิติบัญญัติในพระไตรปิฎกใช้หลักธรรมะและการตัดสินใจของพระสงฆ์เป็นเกณฑ์หลัก ซึ่งอาจมีข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไป

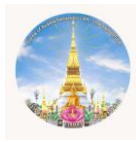
การนำหลักนิติบัญญัติในพระไตรปิฎกมาปรับใช้ในสังคมปัจจุบันจำเป็นต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมและบริบททางสังคม เพื่อให้สามารถสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยและการดำเนินชีวิตของประชาชนในยุคปัจจุบัน การสร้างสมดุลระหว่างหลักธรรมะและสิทธิของประชาชนตามหลักประชาธิปไตยจะช่วยให้สังคมสามารถประสานหลักการทั้งสองเข้าด้วยกัน เพื่อเสริมสร้างความยุติธรรมและความเป็นธรรมในระดับที่มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

องค์ความรู้ใหม่

การประยุกต์หลักธรรม อริยสัจ 4 (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, มรรค) กับระบบนิติบัญญัติและตุลาการ เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่เชื่อมโยงกับจริยธรรมและคุณธรรม เพื่อสร้างความสมดุลและความเป็นธรรมในสังคมปัจจุบัน หลักการนี้สามารถนำมาปรับใช้ในกระบวนการทางกฎหมายได้โดยการสร้าง โมเดลการประยุกต์อริยสัจ 4 ในระบบนิติบัญญัติและตุลาการ ดังนี้

- 1.ทุกข์ คือปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เช่น การทุจริต ความขัดแย้ง ความไม่เสมอภาค ซึ่งระบบนิติบัญญัติและตุลาการต้องรับฟังและวิเคราะห์
- 2.สมุทัย คือการหาสาเหตุของปัญหา เช่น ข้อบกพร่องในกฎหมาย การละเมิดสิทธิ หรือการทุจริต
- 3.นิโรธ คือการแก้ไขปัญหาด้วยการออกกฎหมายหรือปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสังคม
- 4.มรรค คือการสร้างกระบวนการยุติธรรมที่โปร่งใสและมีจริยธรรม เพื่อให้สังคมได้รับความเป็นธรรมอย่างแท้จริง

หลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของคำสอนในพระพุทธศาสนา สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับระบบนิติบัญญัติและตุลาการ เพื่อสร้างกระบวนการที่มีจริยธรรม โปร่งใส และมุ่งแก้ไขปัญหาในสังคมอย่างยั่งยืน

โดยสามารถแยกการประยุกต์ใช้ตามขั้นตอนดังนี้

1.ทุกข์ (ปัญหา) ในบริบทของระบบกฎหมาย "ทุกข์" หมายถึงปัญหาในสังคม เช่น ความไม่เท่าเทียม การทุจริต และความขัดแย้งที่นำไปสู่ความไม่สงบ ตัวอย่าง การวิเคราะห์กรณีปัญหาทางกฎหมาย เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชน

2.สมุทัย (สาเหตุของปัญหา) การหาสาเหตุของปัญหา เช่น ความบกพร่องของกฎหมาย การขาดจริยธรรมในกระบวนการยุติธรรม หรือความเหลื่อมล้ำในสังคม ตัวอย่าง การวิจัยเชิงสาเหตุเพื่อปรับปรุงกระบวนการไต่สวนให้ลดช่องว่างความไม่เท่าเทียม

3.นิโรธ (การแก้ไข) การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา เช่น การปรับปรุงกฎหมายหรือเพิ่มบทลงโทษที่ยุติธรรม ตัวอย่าง การออกกฎหมายที่ส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ หรือแก้ไขข้อบกพร่องในกระบวนการยุติธรรม

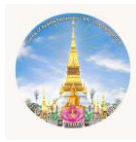
4.มรรค (แนวทางการปฏิบัติ) การสร้างกระบวนการที่โปร่งใส มีจริยธรรม และเน้นการปฏิบัติที่ส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม

ตัวอย่าง การนำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ยึดหลักเมตตาธรรมมาใช้ในระบบตุลาการ
ข้อเสนอเพื่อการประยุกต์ใช้ในเชิงสังคม

1.การสร้างระบบกฎหมายที่คำนึงถึงจริยธรรมและคุณธรรม เพื่อเชื่อมโยงความยุติธรรมทางกฎหมายกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

2.ส่งเสริมการศึกษาหลักธรรมในสถาบันการศึกษาและสถาบันตุลาการ เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมมีรากฐานอยู่บนความโปร่งใสและความเมตตา

ทุกข์	การทุจริต, ความขัดแย้ง, ความไม่เสมอภาค	การรับฟังปัญหาประชาชนและวิเคราะห์ทุกข์ในสังคม
สมุทัย	สาเหตุของการทุจริต, การละเมิดสิทธิ	ตรวจสอบและหาต้นตอของปัญหากฎหมาย
นิโรธ	การแก้ไขความขัดแย้ง, การออกกฎหมายใหม่	ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม
มรรค	กระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรม	สร้างกระบวนการยุติธรรมที่มีจริยธรรมและเป็นธรรม

เอกสารอ้างอิง

- คุณ โทษณ์. (2545). *พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนตีเออส์.
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ์. (2548). *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธนาคม บรรเทากุล. (2562). การบริหารตามหลักนิติบัญญัติและตุลาการในพระไตรปิฎก. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(2), 1-19
- บุญมี แทนแก้ว. (2540). *พระพุทธศาสตร์กับปรัชญา*. กรุงเทพมหานคร: หจก. เม็ดทรายพรีนตติ้ง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *รู้จักพระไตรปิฎกเพื่อเป็นชาวพุทธที่แท้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
- พระธรรมปิฎก (ปอ. ปยุตฺโต). (2543). *พุทธธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก. (2541). *ธรรมานุญชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระมหาสมบัตติ ธรรมสาโร. (2562). การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาในสังคมปัจจุบัน. *วารสารพุทธศาสนศึกษา*, 3(1), 21-29
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2521). *ประวัติการปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). บทนำ. *พระวินัยปิฎกเล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2528). *ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทวิคตอรีเพาเวอร์พอยต์ จำกัด.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2541). *วินัยมุข เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 39). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2543). *คำบรรยายพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2543). *คำบรรยายพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- Kulsuwan, S. (2021). หลักธรรมาภิบาลในพระไตรปิฎก. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 7(1), 1-10
- Piyaphanyamongkol, A. (2021). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. *Journal of Legal Entity Management*, 7(6), 347-355.